

Vedlegg 28

I forbindelse med en diskusjon i Forsøksdyrutvalget (FDU) om bruken av dyr i undervisningen, ble Forsøksdyravdelingen på NVH bedt om å oversende eventuelle eldre retningslinjer eller utkast til slike som var blitt utarbeidet på dette området.

Dette vedlegget består av ulike dokumenter fra Forsøksdyravdelingens arkiv som har relevans til saken:

- 1) FDU utarbeidet et utkast til retningslinjer for ansvarshavende på slutten av 80-tallet (vedlegget datert 1/6-88, 3 sider).
- 2) I februar 1999 utarbeidet FDU et notat om Bruk av dyr i undervisning og forskning (8 sider).
- 3) NVH har skrevet flere ganger til FDU om saken, bl.a. et brev datert 4. juni 2002 (2 sider).
- 4) FDU opprettet en arbeidsgruppe på møte 18.06.02 for å utrede grenseoppgangene (brev datert 28.06.02, 1 side).

I tillegg er det tatt med brev fra FDU om blodprøvetaking, flytting av dyr ut av godkjent avdeling og tidsrammer for oppstalling av kanin:

- 1) Brev fra FDU til alle ansvarshavende (1. april 1985, 1 side) om blodprøvetaking
- 2) Brev fra FDU datert 5. november 1985 (2 sider) om bruk av levende dyr i undervisning
- 3) Brev fra FDU datert 15. januar 1982 (1 side) om flytting av dyr ut av godkjent forsøksdyravdeling
- 4) Brev fra FDU datert 17. januar 1984 (2 sider) om tidsramme for oppstalling av kanin

1/6.88

Til alle ansvarshavende

Retningslinjer for bruk av levende dyr til forsøk i undervisnings- og øvelsesøyemed

Forsøk med levende dyr i undervisnings- og øvelsesøyemed skal anmeldes til ansvarshavende på vanlig måte med innlevering av utfylt søknadsskjema for samtykke med gjenparter. Saksbehandlingen skal være som for andre forsøk.

Til veiledning for de ansvarshavende har Forsøksdyrutvalget fastsatt følgende regler, kfr. Forskrifter om biologiske forsøk med dyr av 22 desember 1977, §§ 2 og 5, siste ledd.:

1. Kurs og annen undervisningsvirksomhet innenfor grunntidning i farmasi, medisin, psykologi, veterinærmedisin, zoologi og andre biologifag, (se 2. nedenfor).
- 1.1. Ved undervisning i form av aktivt studentarbeide med levende dyr under fagmessig veiledning og tilsyn kan ansvarshavende uten å konsultere Forsøksdyrutvalget samtykke i følgende øvelsesprogram:
 - 1.1.1. Manuell håndtering og fengsling.
 - 1.1.2. Nedføring av magesonde.
 - 1.1.3. Subkutan og intrakutan injeksjon.
 - 1.1.4. Intramuskulær injeksjon.
 - 1.1.5. Intraperitoneal injeksjon.
 - 1.1.6. Intravenøs injeksjon.
 - 1.1.7. Uttak av blodprøve ved arterie- eller venepunktur, dog unntatt ved punksjon av karene i øyehulen eller ved amputasjon av hale og klør.
 - 1.1.8. Anleggelse av total anestesi ved injeksjon eller inhalasjon, sedasjon ved injeksjon samt reversering ved hjelp av antidoter.

- 1.1.9. Anleggelse av lokal anestesi ved infiltrasjon eller ledningsblokade, samt instillasjon av miotika og mydriatika.
- 1.1.10. Avlivning av dyr under veiledning av faglærer og iakttagelse av gjeldende lovregler og forsøksstekniske hensyn.
- 1.2. Anestesi skal ikke være obligatorisk ved de øvelser som er nevnt under 1.1.1. til 1.1.7.
- 1.3. Stoffer og væsker som deponeres ved de inngrep som er nevnt under 1.1.1. til 1.1.6. skal være farmakologisk og toksikologisk uvirk-
somme. Således nøytrale fargestoffer skal dog være tillatt.
- 1.4. I forbindelse med slik kurs- og annen undervisningsvirksomhet som er nevnt under 1., kan ansvarshavende uten å konsultere Forsøksdyrutvalget samtykke i at det i demonstrasjonsøyemed utføres forsøk på dyr som er totalt anestesert og som avlives mens de fremdeles er smertefrie. Slike demonstrasjoner kan bare utføres av farmasøyt, lege, psykolog, veterinær, zoolog eller annen person med tilsvarende fag-
utdannelse. Studentenes deltagelse skal være begrenset til det som er tillatt ifølge 1.1. og til eventuell instrumentell avlesning eller annen registrering av data. Demonstrator skal alltid være tilstede og overvåke dyrets tilstand. Han eller hun er også ansvarlig for at avlivningen foregår etter gjeldende forskrifter.
- 1.5. Ved klinisk veterinærutdannelse kan ansvarshavende uten å konsultere Forsøksdyrutvalget samtykke i at det utføres kirurgiske studentøvelser på dyr som er totalt anestesert og som avlives mens de fremdeles er smertefrie. Øvelsene skal utføres under veiledning og tilsyn av faglærer som har ansvaret for anestesi, inngrep og avlivning etter gjeldende forskrifter. ~~Ansvarshavende kan i særlige tilfelle samtykke i at dyret ikke blir avlivet, men bare under forutsetning av at det gis smertestillende behandling postoperativt og at inngrepene ikke vil medføre varig lidelse eller skade.~~ *Strykes?*
- 1.6. Annen undervisning i klinisk veterinærmedisin for studenter krever ikke samtykke fra ansvarshavende.

2, Kurs og annen undervisnings- eller øvelsesvirksomhet innenfor etter- og videreutdanning i farmasi, medisin, psykologi, veterinærmedisin, zoologi og andre biologifag, samt i forsøksdyrkunnskap og -teknologi.

- 2.1. Ved all kurs- og øvelsesvirksomhet innenfor etter- og videreutdanning av personer tilhørende de nevnte faggrupper kan ansvarshavende uten å konsultere Forsøksdyrutvalget gi sitt samtykke til at det utføres forsøk der kurs- eller øvelsesdeltagerne selv, under veiledning og tilsyn av faglærer, får:
- 2.1.1. Utføre kirurgiske inngrep under total eller lokal anestesi når dyret avlives mens det fremdeles er smertefritt. Dersom det er nødvendig for at inngrepets formål skal kunne bedømmes eller dokumenteres, kan det samtykkes i at dyret ikke avlives før anestesi virkningen er opphørt. I så fall skal det gis smertestillende behandling før den endelige avlivning kan skje.
- 2.1.2. Kople til instrumenter og apparater for registrering av biologiske parametere under iakttagelse av samme betingelser som under 2.1.1.
- 2.1.3. Tilføre farmakologisk eller toksikologisk aktive substanser og innøve spesielle adferdsmønstere når dette er nødvendig for at formålet med undervisning eller øvelse skal kunne nås. Dersom det kan antas at behandlingen medfører smerte eller lidelse, skal dyret gis smertestillende behandling før det avlives.
- 2.1.4. Avlive dyr under veiledning av faglærer og iakttagelse av gjeldende lovregler og forsøksstekniske hensyn.
- 2.2. Undervisning i klinisk veterinærmedisin krever ikke samtykke fra ansvarshavende.
3. Dersom det søkes om samtykke til andre forsøk eller forsøk som går utover slike som er nevnt under 1.1.1.-1.1.9. og 2.1.1.-2.1.3. skal saken forelegges for Forsøksdyrutvalget.

Se Europakonvensjonens artikkel 25.

FORSØKSDYRUTVALGET
Februar 1999

Forsøksdyruttvalget 7869	Til: <i>Adrian Smith</i>	→ Telefax
	Fax. nr.: <i>22 96 45 35</i>	
	Fra: <i>Hans Bickelid</i>	
	Dato: <i>6/6-02</i>	Ant. sider: <i>8</i>

Bruk av dyr i undervisning og forskning

Forslag til endring av dyrevernloven og forskrift om forsøk med dyr

1. Problemstilling

Gir lovverket dyr som benyttes i undervisning et svakere vern enn dyr som benyttes i forskning, og hvilke tiltak kan i tilfelle sikre at dyr som benyttes i forskning og undervisning gis samme vern?

2. Den rettslige situasjon

2.1. Forholdet mellom dyrevernloven § 20 og § 21.

Dyrevernloven § 20 omhandler bruk av dyr i opplæring. Etter § 20 er det forbudt å bruke levende dyr i undervisning uten når dette er et nødvendig ledd i yrkesutdanningen. Paragrafen er ment å dekke de forhold hvor det er tale om å bruke dyr som et ledd i kunnskapsformidling. Landbruksdepartementet kan nekte slik bruk av dyr der det er tvil om bruken er nødvendig. Det er altså Landbruksdepartementet som etter denne paragraf er tillagt myndighet til å treffe avgjørelse. Denne myndighet er delegert til Statens dyrehelsetilsyn.

Dyrevernloven § 21 omhandler bruk av dyr i forskning o.l. I følge § 21 må ingen gjøre biologiske forsøk med dyr uten særskilt tillatelse. Slik tillatelse gis av et utvalg nedsatt av Landbruksdepartementet (Forsøksdyrutvalget), jfr. dvl. § 22.

Med hjemmel i dvl. § 22 er det gitt forskrift om bl.a. forsøksdyrutvalgets oppgaver. I forskrift av 15.01.1996, § 3, er forsøk definert. Det er bl.a. uttalt at forsøk er:

bruk av dyr for å vinne kunnskap av biologisk, psykologisk, etologisk, fysikalsk eller kjemisk art, også når dette er et nødvendig ledd i den utdanning en institusjon gir.

Det må antas at forskriften må forstås slik at bruk av dyr i undervisning kun omfattes av forskriften når det er tale om forsøk som samtidig har et vitenskapelig formål i vid betydning.

Det fremgår av lovforarbeidene at uttrykket vitenskapelig formål eller "forskning" som er brukt i lovteksten, ikke skal tolkes snevert. Således omfatter § 21 også dyr som brukes i forbindelse med diagnostikk, til å forebygge eller utrydde sykdom, til produksjon av sera og vaksiner og til kontroll og utprøving av medisinske preparater, giftstoffer o.l.

Forsøksdyrutvalgets kontroll- og avgjørelsesmyndighet vedrørende bruk av dyr i undervisning er altså begrenset til de tilfeller hvor bruken av dyrene inngår i forsøk som samtidig har et vitenskapelig formål - altså hvor formålet er å vinne ny kunnskap. Utenfor faller forsøk som har til formål å få bekreftet tidligere anerkjent viten som ledd i utdanning/opplæring. Forsøk og annen

bruk av dyr som inngår som ledd i ren oppøving av ferdigheter i eksempelvis dyrerøkt, kirurgi og klinisk veterinærmedisin, faller også utenfor.

2. *Forvaltningen av dyreforsøk, dvl. § 22.*

Forsøksdyrutvalget har etter dvl. § 22 myndighet til å gi tillatelse til å utføre biologiske forsøk med dyr etter § 21. Forsøksdyrutvalget kan på avgrensede områder delegerere rett til å gi tillatelse til dyreforsøk til en person som utvalget har godkjent som ansvarlig for forsøksdyrvirksomheten ved en bedrift eller institusjon. Det er forutsetningen at de ansvarshavende med slik delegert avgjørelsesmyndighet skal kunne avgjøre de kurante enkelttilfeller, mens tvilsomme saker og saker som reiser prinsipielle spørsmål skal avgjøres av forsøksdyrutvalget.

Forsøksdyrutvalgets medlemmer oppnevnes for 4 år av gangen. I dyrevernavlovens forarbeider er det anbefalt at forsøksdyrutvalget skal ha en tverrfaglig sammensetning. For tiden har forsøksdyrutvalget, i tillegg til fast sekretariat, sju medlemmer - to veterinærer, to leger, én zoolog, én jurist og én representant for dyrevernavorganisasjonene.

Det fremgår av forskriften om forsøk med dyr at forsøksdyrutvalget har følgende hovedoppgaver:

- Avgjøre søknader om tillatelse til dyreforsøk
- Godkjenne ansvarshavende for forsøksdyravdeling
- Delegere avgjørelsesmyndighet til ansvarshavende ved forsøksdyravdeling
- Avgjøre om bedrift/institusjon skal gis generell tillatelse til bruk av dyr i forbindelse med rutinediagnostikk, produksjon av biologiske produkter og kontrollvirksomhet
- Føre tilsyn med forsøksdyravdelinger, forsøksdyr og dyreforsøk
- Godkjenne forsøksdyravdelinger
- Vurdere planer for nye forsøksdyravdelinger
- Godkjenne og registrere avls-, oppdretts- og forsyningsvirksomhet og ansvarshavende for slik virksomhet

I tillegg til den forvaltningsmyndighet som er hjemlet i dvl. § 22, gjelder også de alminnelige regler om dyrevernavnemnders tilsyns- og vedtakskompetanse etter dvl. §§ 23 og 24 flg. De lokale dyrevernavnemnder har således kompetanse til å føre tilsyn med forsøksdyravdeling, forsøksdyr og også med dyreforsøk. Dyrevernavnemndene kan også gi forsøksdyravdeling pålegg i henhold til dvl. § 24. Dyrevernavnemndene har imidlertid ikke myndighet til å overprøve tillatelser som er gitt av forsøksdyrutvalget eller av ansvarshavende med hjemmel i dvl. § 22 og forsøksdyrforskriften.

Forsøksdyravdelingene er altså undergitt to ulike tilsynsmyndigheter.

3. *Forvaltningen i henhold til dyrevernavlovens § 20.*

I utgangspunktet er det forbudt å bruke levende dyr i undervisning. Paragraf 20 er ment å dekke de forhold hvor det er tale om kurs eller demonstrasjon i forbindelse med kunnskapsformidling. Hensikten med bestemmelsen er å forby bruk av levende dyr i undervisning og opplæring i de tilfelle der slik bruk ikke er nødvendig. Av lovforarbeidene fremgår at man har ansett ønsket om å gjøre undervisningen mer interessant for ikke å være god nok grunn til å bruke levende dyr i en slik sammenheng. Forbudet gjelder enhver "slik bruk" av dyr, men det kan neppe være grunnlag for å nekte en harmløs demonstrasjon av et dyr.

Det er imidlertid intet forbud mot å bruke levende dyr i undervisning når dette er et nødvendig ledd i yrkesutdanning. At det skal være tale om yrkesutdanning, innebærer at dyr ikke kan brukes som ledd i ikke yrkesrettede kurs. Hva som er nødvendig, kan det være delte meninger om. Her må det et fornuftig skjønn til. I utgangspunktet må det være opp til den enkelte undervisningsinstitusjon å avgjøre om bruk av dyr er nødvendig i undervisningen. Hvis det er tvil om bruken av dyr er nødvendig, kan Statens dyrehelsetilsyn nekte slik bruk.

Det er ikke etablert noen form for registreringsordning vedrørende bruk av dyr i undervisning. Noen samlet oversikt over bruk av dyr i undervisning foreligger ikke, heller ikke om hvordan dyr brukes i undervisning og hvordan dyr oppstalles og behandles i undervisningsinstitusjoner. Det foreligger ingen særskilt godkjennings- eller tilsynsordning som gjør det mulig å systematisk overprøve undervisningsinstitusjonens vurdering av om bruk av dyr virkelig er et nødvendig ledd i undervisningen.

Dyrevernemndene har også myndighet til å føre tilsyn med bruk av dyr ved undervisningsinstitusjoner. Dyrevernemndene kan også gi undervisningsinstitusjonene pålegg i henhold til dvl. § 24, herunder også pålegg om å fremme tvilsomme saker for Statens dyrehelsetilsyn. Det må antas at også dyrevernemnda må kunne nekte bruk av dyr i undervisning når dyrevernemnda finner det nødvendig, i alle fall som et midlertidig vedtak etter dvl. § 24 a.

Dyrevernloven hjemler altså et dobbelt sett av forvaltningsmyndighet også for bruk av dyr i undervisning.

Også forsøksdyrutvalget har i en del tilfeller behandlet saker som gjelder bruk av dyr i undervisning uten at det har vært tale om forskning. Dette har dels sammenheng med at forskriftene etterlater tvil om hvor grensen for utvalgets kompetanse går når det gjelder bruk av dyr i undervisning. Når undervisningsinstitusjoner sender søknader om bruk av dyr til forsøksdyrutvalget, har det nok også sammenheng med at bruk av dyr i undervisning kan være like belastende som bruk av dyr i forskning, og at man derfor ønsker en faglig vurdering fra forsøksdyrutvalget.

I 1988 utarbeidet forsøksdyrutvalget et utkast til retningslinjer for bruk av levende dyr til forsøk i undervisnings- og øvelsesøyemed. Det trekkes her opp en grense mellom de forsøk som kan avgjøres av institusjoners ansvarshavende og de forsøk som skal forelegges forsøksdyrutvalget. Utkastet til retningslinjer ble sendt ut til høring til ansvarshavende ved dyreavdelinger og til universiteter og høyskoler. Det kan ikke sees at retningslinjene noen gang er blitt formelt iverksatt.

3. Reformbehov

3.1. *Har dyr som brukes i undervisning et dårligere vern enn dyr som brukes i forskning?*

At det er forbudt å bruke dyr i undervisning når slik bruk ikke er et nødvendig ledd i undervisningen, innebærer en begrensende faktor. Noen tilsvarende regel som begrenser adgangen til å bruke dyr i forskning har man ikke. Når det gjelder bruk av dyr i forskning, kan kravet om forsøksdyrutvalgets tillatelse, og kravet at det skal dreie seg om kunnskapsvervelse som tar berettigede samfunnsmessige og vitenskapelige hensyn, innebære en begrensende faktor. Noen

begrensende faktor av stor betydning er neppe dette.

Forbudet mot bruk av dyr i undervisning kan således synes å innebære et sterkere vern enn reglene som gjelder bruk av dyr i forskning. Når det gjelder dyr i undervisningssammenheng svekkes imidlertid vernet ved at forbudet ikke gjelder bruk av dyr som er et nødvendig ledd i undervisningen. Viktige begrensende faktorer:

- Det vil i praksis være opp til den enkelte undervisningsinstitusjon å avgjøre om bruken av dyr er et nødvendig ledd i undervisningen.
- Slik reglene er i dag vil det trolig i stor utstrekning bero på tilfeldigheter om tvilsomme tilfeller blir bragt inn for dyrehelsetilsynet til avgjørelse.
- Det er intet forvaltningsorgan som tilsvarende forsøksdyrutvalget vurderer de dyrevernmessige og etiske sidene i de tilfeller hvor dyr brukes i undervisningen.
- Det er intet forvaltningsorgan som tilsvarende forsøksdyrutvalget godkjenner og fører kontroll med oppstillingsforholdene ved undervisningsinstitusjonen.
- Det foreligger ikke tilsvarende (strengt) krav til utdannelse- og godkjenning av personell som har ansvar og omsorg for dyr som brukes i undervisning. Heller ikke de som bruker dyr i undervisning er undergitt de samme krav til utdannelse/ godkjenning som personell som utfører dyreforsøk etter dvl. § 21.
- Det finnes intet nasjonalt regelverk som regulerer hvordan bruk av dyr i undervisning skal gjennomføres tilsvarende regelverket om forsøk med dyr.

Den europeiske konvensjon om beskyttelse av virveldyr som brukes til eksperimenter og andre vitenskapelige formål (forsøksdyrkonvensjonen) har imidlertid regler om bruk av dyr i undervisning og forskning, jfr artikkel 2. bokstav d og e. I artikkel 25 er bl a bestemt at forsøk som utføres i undervisningsøyemed, for ferdighetstrening eller for videreutdanning innenfor akademiske yrker og andre fag skal anmeldes til "*den ansvarlige myndighet*".

Det er videre bestemt at slike forsøk skal utføres av en kompetent person eller under tilsyn av en kompetent person som er ansvarlig for at slik bruk av dyr skjer i samsvar med nasjonal lovgivning og i pakt med bestemmelsene i konvensjonen. Artikkel 25 inneholder for øvrig begrensninger i adgangen til å bruke dyr i undervisning som i det vesentlige synes å samsvare med de begrensninger som følger av dvl. § 20. Det er altså grunn til å merke seg at konvensjonen stiller krav om at slik bruk av dyr anmeldes til ansvarlig myndighet og at konvensjonen stiller kompetansekrav.

Forsøksdyrkonvensjonen har ikke direkte anvendelse i norsk rett.

Det må konkluderes med at dyr som brukes i undervisning har vesentlig dårligere vern etter nasjonal lovgivning enn dyr som brukes i forskning. Det må videre konkluderes med at dyr som brukes i undervisning har dårligere vern enn forutsatt i forsøksdyrkonvensjonen. Ved å styrke vernet for dyr som brukes i undervisning vil man også kunne bringe norsk intern rett i samsvar med konvensjonen på dette området. Generelt er det ønskelig at intern norsk rett er i samsvar med de krav som følger av konvensjoner man har sluttet seg til.

4. Tiltak som kan bedre vernet for dyr som brukes i undervisning

4.1. Forsøksdyrutvalgets forslag.

Statens dyrehelsetilsyn bør fortsatt ha ansvaret for å treffe avgjørelser når det er tvil om bruk av dyr er et nødvendig ledd i den yrkesutdanning en institusjon gir, jfr. dvl. § 20. Det kan eventuelt være hensiktsmessig å delegerer denne myndighet til forsøksdyr-utvalget.

For å muliggjøre kontroll med anvendelsen av dvl. § 20 bør det innføres et register over undervisningsinstitusjoner hvor dyr benyttes i undervisning/opplæring, hva slags bruk og hvilke arter, jfr. avsnitt 2.3. Dette register bør administreres av dyrehelsetilsynet/ forsøksdyrutvalget. Det forutsettes at registreringskriteriene nøye tilpasses forvaltningsmessige behov.

Det bør innføres et krav om tillatelse til slik bruk av dyr i undervisning som må anses likeverdig med dyreforsøk etter dvl. § 21, jfr. forskriftens § 3. Det bør være *måten* dyret benyttes på og ikke *formålet*, som bør være avgjørende for graden av vern og valg av forvaltningsordning. Det foreslås derfor at bruk av dyr i yrkesrettet undervisning og opplæring må godkjennes av forsøksdyrutvalget med mindre slik bruk ikke medfører kirurgisk inngrep eller må antas å ikke ville medføre en fysiologisk tilstand hos dyret.

Når det gjelder bruk av dyr i undervisning som etter dette forutsettes betinget av forsøksdyrutvalgets tillatelse, bør forskriften om forsøk med dyr gjelde fullt ut.

4.2. *Lovendring er nødvendig og ønskelig.*

En forvaltningsordning som innebærer at bruk av dyr i undervisning blir undergitt tilnærmet de samme kontroll- og godkjenningsordninger som de rutiner som gjelder for dyr i forskning, vil innebære at undervisningsinstitusjonenes selvbestemmelsesrett begrenses. Det kan på den bakgrunn reises spørsmål om det vil være behov for lovendring.

I denne forbindelse vil det være av betydning om hvorvidt en ny forvaltningsordning vil innebære innskrenkninger i adgangen til å bruke dyr i undervisning eller økte byrder - f.eks. merarbeid og økte utgifter for undervisningsinstitusjoner.

Det forutsettes at en ny forvaltningsordning ikke vil innebære endringer når det gjelder adgangen til å benytte dyr i undervisningen.

Det forutsettes at det etableres rapporteringsrutiner som muliggjør effektiv kontroll av virksomheten, herunder at tvilstilfeller virkelig blir forelagt overordnet myndighet og at virksomheten ellers drives i samsvar med gjeldende regler.

Det forutsettes videre at forsøksdyrforskriftens regler om godkjenning og tilsyn av dyreavdeling og bruk av dyr samt godkjenning av personell blir gitt tilsvarende anvendelse for dyr i undervisning.

Det må antas at innføring av regler som skal fremme offentlig kontroll og sikre kvaliteten i forbindelse med bruk av dyr i undervisning vil innebære økte byrder for undervisningsinstitusjonene.

Spørsmålet blir da om en slik reform kan innføres uten klar lovhjemmel.

For statseide undervisningsinstitusjoner og institusjoner som driver utdanning som er undergitt en statlig godkjenningsordning vil staten i utgangspunktet kunne pålegge institusjonene plikter i kraft av sin instruksjonsmyndighet eller som vilkår i forbindelse med en tillatelse. Imidlertid er adgangen til å instruere og sette vilkår overfor universiteter, vitenskapelige høyskoler og statlige høyskoler begrenset i henhold til universitetslovens § 2 nr 3.

Når det gjelder undervisningsinstitusjoner som ikke er statseide og som heller ikke drives etter statlig godkjente planer eller med statsmidler, må det antas at innføring av reformen vil kreve lovhjemmel. Det må antas at det vil være både nødvendig og hensiktsmessig å innføre reformen gjennom lovendring.

4.3. *Hvordan loven bør endres*

Dyrevernloven § 20 kan bestå uendret.

Dyrevernlovens § 21 bør endres slik at det går frem av lovteksten at bestemmelsen også skal omfatte forsøk som inngår som et ledd i undervisning selv om forsøket ikke har et vitenskapelig formål.

Paragrafens overskrift bør derfor gis en mer generell ordlyd. Som ny overskrift foreslås følgende:

"§ 21 Bruk av dyr i forsøksverksemd".

I § 21 første ledd, tredje punktum bør ordene "undervisning" og "opplæring" føyes til.

Det antas ikke å være behov for ytterligere lovendringer som følge av at forsøksdyrutvalgets myndighetsområde utvides til å omfatte "forsøk" som ledd i undervisning.

4.4. *Behov for andre regelendringer som følge av at forsøksdyrutvalgets myndighetsområde utvides til å omfatte forsøk med dyr i undervisning.*

Det er også behov for å endre § 2 i forsøksdyrforskriften. Det bør tilføyes en ny unntaksbestemmelse i paragrafens tredje ledd som kan lyde slik:

- forsøk eller demonstrasjon som ledd i yrkesutdanning som ikke betinger kirurgisk inngrep eller som det ikke er grunn til å anta vil medføre en ufysiologisk tilstand hos dyret.

Videre er det behov for en tilføyelse i forsøksdyrforskriftens § 11, 5 ledd. Det foreslås slik tilføyelse i § 11, 5. ledd, 1. punktum:

... i forbindelse med yrkesrettet undervisning, rutinediagnostikk ...

Reglene om krav til utdanning bør tilpasses den forsøksvirksomhet som foregår i undervisning/opplæring.

4.5. *Behov for økte ressurser til forsøksdyrutvalget*

Reformen vil ikke medføre behov for å endre forsøksdyrutvalgets sammensetning og møtehyppighet.

Det vil imidlertid bli behov for å styrke sekretariatet. Sekretariatets kapasitet er allerede liten i forhold til utvalgets nåværende oppgave. Nye oppgaver vil derfor gjøre det nødvendig å styrke sekretariatet. En slik styrking bør bestå i at sekretariatet blir tilført kontorhjelp slik at sekretærens kapasitet i større grad kan frigjøres til oppgaver som krever fagkompetanse.

Det er vanskelig å forutse hvor omfattende de nye oppgaver vil være. Det må påregnes en ikke ubetydelig økning av saksmengden, og det vil bli behov for flere inspeksjoner. Et grovt og usikkert anslag kan tilsi en økning av sekretariatets kapasitet med ca. 1/2 årsverk.

Det vil også bli behov for å øke utvalgets budsjett noe, vesentlig pga. flere inspeksjoner.

5. **Konklusjoner og konkrete forslag**

5.1. *Ny forvaltningsordning for dyr som brukes i undervisning/opplæring.*

Det foreslås at bruk av dyr i yrkesrettet undervisning/opplæring må godkjennes av forsøksdyrutvalget med mindre slik bruk ikke medfører kirurgiske inngrep eller må antas å ikke ville medføre en ufysiologisk tilstand hos dyret.

For bruk av dyr i undervisning/opplæring som vil være betinget av forsøksdyrutvalgets tillatelse, bør forsøksdyrforskriften gjelde fullt ut.

5.2. *Behov for lov- og forskriftsendringer.*

Dyrevernloven § 20 kan bestå uendret.

Dyrevernloven § 21 bør endres slik at går klart frem av lovteksten at bestemmelsen også skal omfatte forsøk som inngår som ledd i undervisning/opplæring selv om forsøket ikke har et vitenskapelig formål.

Paragrafens overskrift bør gis en mer generell formulering. Det foreslås følgende ordlyd:

"§ 21 bruk av dyr i forsøksverksemd"

I § 21 første ledd, tredje punktum bør ordene "undervisning" og "opplæring" føyes til. Setningen foreslås gitt slik ordlyd:

"Løyve kan og gjevast når føremålet gjeld forskning, undervisning, opplæring, tilverking eller utprøving av medisin, medikament, preparat, gift o.l. til bruk på menneske, dyr eller planter".

Det antas ikke å være behov for ytterligere lovendringer.

I forsøksdyrforskriften § 2 bør det gjøres en tilføyelse av en ny unntaksbestemmelse i paragrafens tredje ledd som kan lyde slik:

" - forsøk eller demonstrasjon som ledd i yrkesutdannelse som ikke betinger kirurgisk inngrep eller som det ikke er grunn til å anta vil medføre en ufysiologisk tilstand hos dyret."

Videre er det behov for en tilføyelse av ordene "yrkesrettet undervisning og opplæring" i forsøksdyrforskriftens § 11 femte ledd, og følgende ordlyd foreslås:

"Forsøksdyrutvalget kan etter innstilling fra ansvarshavende gi den enkelte institusjon/bedrift godkjenning til bruk av forsøksdyr i forbindelse med yrkesrettet undervisning og opplæring, rutinediagnostikk, produksjon av biologiske produkter og i sin kontrollvirksomhet. Forsøksdyrutvalget kan sette nødvendige vilkår for slik godkjenning".

Reglene om krav til utdanning av forsøksdyrpersonell bør tilpasses den forsøksvirksomhet som foregår i undervisning/opplæring.

5.3. *Økonomiske og administrative konsekvenser for forsøksdyrutvalget.*

Reformen vil ikke medføre behov for å endre utvalgets sammensetning og møtehyppighet.

Reformen antas å ville medføre behov for å øke bemanningen ved sekretariatet med ca. et halvt årsverk. Det antas at utvalgets budsjett må økes med ca kr 250 000, i det vesentlige pga økt bemanning og økt reisebehov.

Norges veterinærhøgskole

Forsøksdyravdelingen

4. juni 2002

Utvalg for forsøk med dyr

Statens dyrehelsetilsyn

Postboks 8147 Dep., 0033 Oslo

KOPI

Tilsyn med bruk av dyr i undervisning og opplæring

I en email av 16. oktober 2001 til alle landets forsøksdyravdelinger gjorde Utvalgets sekretær oppmerksom på endringer i dyrevernloven som bl.a. omfattet bruk av dyr i undervisning. Paragraf 21 i dyrevernloven lyder nå:

Ingen må gjera biologiske forsøk med dyr utan særskilt løyve. ...Løyve kan og gjevast når føremålet gjeld forskning, undervisning, opplæring, tilverking eller utprøving av medisin...

Det er uklart i denne mailen om:

- det er kun en registreringsplikt for institusjoner som bruker dyr i undervisning, eller om bruken skal godkjennes av en ansvarshavende
- det er kun dyreforsøk (slik de er definert i Forskriftens §3, 2. ledd) som ansvarshavende skal godkjenne, eller om dette gjelder all bruk av dyr i undervisning/opplæring. Dyrevernloven inneholder nemlig fortsatt en egen paragraf (§20) om bruk av dyr i undervisning generelt.

Høgskolen bruker noen dyr i preklinisk undervisning av veterinærstudenter. Bruken omfatter tradisjonelle fysiologiøvelser som f.eks. nerve/muskel-preparater fra frosk og isolert marsvintarm. I tillegg brukes en del dyr til opplæring i håndtering og enkle teknikker, samt demonstrasjon av sedasjon/anestesi.

Det har vært mye diskusjon gjennom årene om slik bruk av dyr, i relasjon til bestemmelsen i dyrevernlovens §20 om at dette skal være et nødvendig ledd i utdannelsen. Rådsforsamlingen på NVH har debattert saken og konkluderte at det er faglærerne som skal ha det siste ordet (og dermed

email: adrian.smith@veths.no

www: <http://oslovet.veths.no>

Postadresse:

Postboks 8146 Dep.
N-0033 Oslo

Besøksadresse:

Ullevålsveien 72
Inng. Thulstrupgate

Telefon:

22 96 45 75
22 96 45 74

Telefax:

22 96 45 35

Bankkonto:

7694.05.01667

ansvaret) i denne saken. Denne debatten ble riktignok gjennomført før endringen i dyrevernlovens §21 trådte i kraft.

I instillingen fra næringskomitéen om den siste lovendringen (www.stortinget.no/inno/200001-036-001.html) brukes uttrykket *dyr til forsøk i undervisningen* konsekvent. Skal dette tolkes slik at det er kun *forsøk* i undervisningsøyemed (og ikke rene demonstrasjoner eller øvelser) som nå skal registreres av utvalget? Eller er studentopplæring også å betrakte som forsøk fordi (jfr. Forskriftens §3) det er snakk om 'bruk av dyr til å vinne kunnskap' (for studenten, selv om faglæreren har den kunnskapen fra før)?

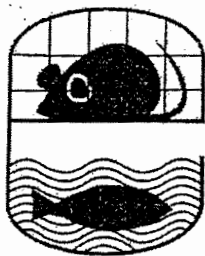
Jeg har snakket med en saksbehandler i Landbruksdepartementet, som gjorde meg oppmerksom på vedlagte notat fra Forsøksdyrutvalget datert februar 1999, som ble brukt til å legge grunnlaget for næringskomitéens innstilling. Utvalget konkluderer bl.a. at bruk av dyr i yrkesrettet undervisning/opplæring må godkjennes av forsøksdyrutvalget med mindre slik bruk ikke medfører kirurgiske inngrep eller må antas å ikke ville medføre en ufysiologisk tilstand hos dyret.

Jeg vil derfor gjerne få vite Utvalgets prinsipielle syn på bruken av dyr i undervisningen nå etter endringen i Dyrevernloven har trådt i kraft, og hvordan jeg som ansvarshavende bør forholde meg til undervisningen som planlegges denne høsten.

Vennlig hilsen

Adrian Smith
professor, avdelingsleder

FORSØKSDYRUTVALGET

Deres ref.

Vår ref.
S-1252/02

Arkivnr.

Dato
28.06.2002

Adrian Smith
Norges Veterinærhøgskole
Forsøksdyravdelingen
Postboks 8146 Dep
0033 Oslo.

Vedrørende bruk av dyr i undervisning og forskning.

Vi viser til din fax datert 06.06.02 vedrørende bruk av dyr i undervisning og forskning. Forsøksdyrutvalget har av Landbruksdepartementet blitt bedt om å komme med forslag til endring av forskriften på dette punktet. Saken ble behandlet på møtet i Forsøksdyrutvalget 18.06.02.

Utvalget traff følgende vedtak:

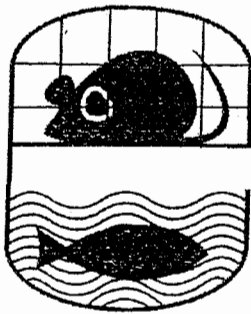
Utvalget nedsetter en arbeidsgruppe bestående av Stig Ødegaard og Einar Thomesen for å utrede grenseoppganger m.h.t. dyr brukt i undervisning i henhold til Dyrevernløvens §§ 20 og 21. Gruppen utarbeider et ukast til endring av forskrift om forsøk med dyr etter oppdrag fra LD.

Med vennlig hilsen

Espen Engh
Sekretær
Forsøksdyrutvalget.

KOPI

TE

FORSØKSDYRUTVALGET

Deres ref.

Vår ref.
S-223/01

Arkivnr.

Dato
05.06.2002

Til ansvarshavende ved landets forsøksdyravdelinger
UiO, UiB, UiTø, NTNU
Landets høyskoler

NVH, ADM.
SAKSNR./DOKNR.: 1993/0608-16
05 JUNI 2002
ARKIVKODE: 751

Vedr. oppfølging av endring av dyrevernloven

Fdyv L.M, KB

Stortinget vedtok endringer i Dyrevernloven 18. desember 2000. Endringene trådte i kraft fra 1. mars 2001.

Lovens § 21 om bruk av dyr i forsøksverksemd ble endret slik at Løyve kan og gjevast når føremålet gjelde forskning, undervisning, opplæring, tilverking eller utprøving av medisin, medikament, preparat, gift o.l. til bruk på menneske, dyr eller planter.

Forskrift om forsøk med dyr har foreløpig ikke blitt endret i tråd med lovendringen. Forsøksdyrutvalget har i brev fra Landbruksdepartementet blitt bedt om å informere aktuelle institusjoner om lovendringen og hvilke forpliktelser som ligger i dette, samt å ta initiativ til å opprette register over slike institusjoner.

Landbruksdepartementet har avklart at forskriftens unntaksbestemmelser i § 2 også gjelder for undervisnings- og opplæringsformål. Dette innebærer bl.a. at behandling og inngrep som gjøres i klinisk veterinær virksomhet etter anerkjente metoder ikke er å regne som forsøk. Forskriften gjelder bare for levende dyr og ikke dyr som blir avlivet før undervisning.

Vi ber med bakgrunn av dette aktuelle institusjoner om å melde sin virksomhet til forsøksdyrutvalget.

Forsøksdyrutvalget har blitt anmodet om å utarbeide forslag til endringer av Forskrift om forsøk med dyr slik at denne harmoniserer med lovteksten. Vi regner med å ferdigstille dette arbeidet i løpet av kort tid.

Med vennlig hilsen
For Forsøksdyrutvalget

Espen Engh
Sekretær

UTVALG FOR FORSØK MED DYR

KONTOR: AKERSGT. 42 - TLF. 11 87 87 - RIKSTELEFONER OG FJERNVALG TLF. (02) 41 90 10. L. 87 87
POSTADRESSE: POSTBOKS 8007, DEP., OSLO 1

STATENS INSTITUTT FOR FOLKEHELSE

Dyreavdelingen

Date 22-04 Jnr. 38 Arkiv 3.08

Til alle ansvarshavende
for forsøksdyrvirksomhet

Vår ref.
Sak nr. 3/85

1. april 1985

BLODPRØVETAKING/BLODTAPPING AV DYR

I forbindelse med utsending av skjema til bruk før forsøk med dyr settes i gang, har utvalget fått en forespørsel om hvorvidt blodprøvetaking/blodtapping er å betrakte som forsøk med levende dyr.

Utvalgets standpunkt er følgende:

1. Blodprøvetaking/blodtapping av et frisk eller sykt dyr som ikke har vært gjenstand for noen form for eksperimentell behandling eller inngrep somellers ville kvalifisere til å bli klassifisert som forsøk med levende dyr, betraktes ikke som forsøk, likegyldig om det anvendes anestesi eller ikke ved tappingen, jfr. også forskrifter 22. desember 1977 om biologiske forsøk med dyr par. 3 annet ledd nr. 1.
2. Blodprøvetaking/blodtapping kan inngå som et ledd i forsøk med levende dyr. I så fall gjelder de vanlige regler om innhenting av samtykke til forsøket på forhånd. Om blodprøvetaking skal nevnes eller ikke i søknad om samtykke, avhenger av forsøket og ansvarshavendes vurdering.

Utvalget vil også benytte anledningen til å presisere at avliving av dyr for uttak av celler, vev, organer og væsker, herunder blod, til forsøk in vitro, ikke betraktes som forsøk med levende dyr. Vi minner imidlertid om at avblødning av andre dyr enn fisk skal foregå under total bedøvelse (bevisstløshet), jfr. forskriftenes par. 14 annet ledd. Se også lov 20. desember 1974 nr. 73 om dyrevern par. 9.

Sophie Solheim
Sophie Solheim
formann

Borgny Flatlandsmo
Borgny Flatlandsmo
sekretær

UTVALG FOR FORSØK MED DYR

KONTOR: AKERSGT. 42 - TLF. 11 87 87 - RIKSTELEFONER OG FJERNVALG TLF. (02) 41 90 10. L. 87 87
POSTADRESSE: POSTBOKS 8007, DEP., OSLO 1

Til alle som utfører
biologiske forsøk
med dyr

STATENS INSTITUTT FOR FOLKEHELSE
Dyreavdelingen

Dato 05-11-85 Inr. 105 Arkiv 3.03

Arvid Kjøgl

Vår ref.

Sak nr. 38/85

5. november 1985

BRUK AV LEVENDE DYR I UNDERVISNING

Landbruksdepartementet ba i brev 22. januar 1982 utvalget undersøke forholdene på de steder der levende dyr blir brukt i undervisning. Utvalget ble videre bedt om å vurdere oppstallingsforhold og bruken av dyrene, herunder formålet med bruken, hvordan dyrene brukes og nødvendigheten av bruken m.v. For å få opplysninger om omfanget av bruk av levende dyr i undervisning, sendte utvalget brev til de universiteter og høgskoler som utvalget antok brukte levende dyr til undervisningsformål, samt en forespørsel til Kirke- og undervisningsdepartementet og Kultur- og vitenskapsdepartementet om omfanget av bruk av levende dyr i undervisning henholdsvis i den videregående skole og ved distriktshøgskolene og lærerutdanningsinstitusjonene. Deretter har utvalget fulgt undervisningen ved en del av institusjonene der det brukes levende dyr.

I redegjørelse 23. april 1985 til Landbruksdepartementet konkluderte utvalget med:

1. Bruk av levende dyr uten inngrep av noe slag for å demonstrere art, rase og type, normal atferd, anatomi og fysiologi, samt stell, pleie og produksjonsutstyr, bør kunne skje fritt under iakttakelse av gjeldende lovgivning om dyrevern.
2. Bruk av friske og spontant syke dyr til utdanning og videreutdanning av veterinærer og veterinært hjelpepersonell bør kunne utføres fritt under iakttakelse av gjeldende lovgivning om dyrevern.
3. Bruk av døde dyr og isolerte organer fra dyr for demonstrasjon og forsøk bør kunne utføres fritt under iakttakelse av gjeldende bestemmelser om bl.a. avlving av dyr.
4. Bruk av levende dyr til opplæring i og vedlikehold

av teknisk ferdighet bør være tillatt, men slik bruk bør være underkastet samme regelverk som bruk av levende dyr til forsøk, jfr. forskrifter om biologiske forsøk med dyr.

5. Bruk av levende dyr til demonstrasjon eller øvelse der dyrene settes i forsøk som kan medføre smerte eller lidelse som følge av en behandling eller et inngrep, likegyldig om anestesi blir anvendt eller ikke, bør det bare være adgang til dersom det er gitt tillatelse til det i henhold til et særlig regelverk, alternativt det samme som for bruk av levende dyr i forsøk, jfr. forskrifter om biologiske forsøk med dyr. Det samme bør gjøres gjeldende for alle forsøk med levende dyr som utføres av studenter under veiledning."

Landbruksdepartementet har i brev 21. juni 1985 sagt seg enig i det syn som er kommet til uttrykk i utvalgets brev. Samtidig har departementet delegert til utvalget den myndighet departementet er gitt i dyrevernlovens § 20 til å nekte bruk av levende dyr i undervisning om det er tvil om bruken er nødvendig.

Utvalget ber om at alle ansvarshavende er oppmerksomme på at forskriftene om biologiske forsøk med dyr også gjelder dyreforsøk som er et nødvendig ledd i den utdanning en institusjon gir, jfr. forskriftenes § 3 første ledd.

For å skaffe seg en bedre oversikt over hvordan dyr brukes i undervisning, ber utvalget om at de som bruker dyr i sin undervisning, i tillegg til å fylle ut kolonne D i årsrapportskjemaet som skal sendes utvalget innen utgangen av februar hvert år, også gir en kort redegjørelse for hvordan dyr brukes i undervisning. Det vil bli minnet om dette når årsrapportskjemaet sendes ut ved årsskiftet 1985/86.

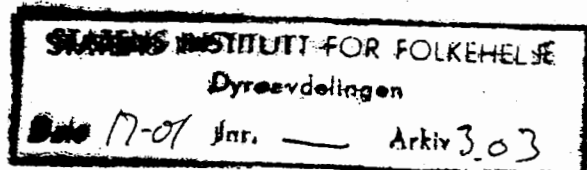
Gjenpart av dette brev sendes de universiteter og høyskoler som har forsøksdyravdelinger.

Sophie Solheim
Sophie Solheim
formann

Borgny Flatlandsmo
Borgny Flatlandsmo
sekretær

UTVALG FOR FORSØK MED DYR

KONTOR: AKERSGT. 42 - TLF. 11 87 87 - RIKSTELEFONER OG FJERNVALG TLF. (02) 41 90 10. L. 87 87
POSTADRESSE: POSTBOKS 8007. DEP., OSLO 1

Til ansvarshavende
for dyreforsøk

Deres ref.

Vår ref. (bes oppgitt ved svar)
Sak nr. 63/81

Dato

15. januar 1982

FLYTTING AV DYR UT AV GODKJENT FORSØKSDYRAVDELING

Ifølge § 15 i forskrifter 22. desember 1977 om biologiske forsøk med dyr må avdeling for forsøksdyr være godkjent av forsøksdyrutvalget. Herav følger at det ikke er adgang til å holde dyr i forsøk utenfor godkjente lokaler.

Utvalget er imidlertid kjent med, og har i noen tilfelle samtykket i, at dyr bringes ut av godkjente lokaler når særlige hensyn gjør det nødvendig, for eksempel hvis forsøk skal utføres under bruk av apparater eller instrumenter som ikke kan flyttes til godkjente lokaler. Utvalget vil imidlertid innskjerpe at ansvarshavende ikke må gi tillatelse til oppstalling utenfor godkjente lokaler ut fra bekvemmelighets-hensyn for brukeren. Slik oppstalling må bare foregå når det er absolutt påkrevd, og dyrene må bringes tilbake så snart som mulig. Ansvarshavende er fortsatt ansvarlig for de dyr som med hans/hennes samtykke bringes bort fra godkjent avdeling for å brukes i forsøk.

For utvalget

Sophie Solheim
Sophie Solheim
formann

Borony Flatlandsmo
Borony Flatlandsmo
sekretær

UTVALG FOR FORSØK MED DYR

KONTOR: AKERSGT. 42 - TLF. 11 87 87 - RIKSTELEFONER OG FJERNVALG TLF. (02) 41 90 10. L. 87 87
POSTADRESSE: POSTBOKS 8007. DEP., OSLO 1

STATENS INSTITUTT FOR FOLKEHELD
Dyrenevdelingen

Dato 20-01-84 Jnr. // Arkiv 3.03

Til alle som utfører
biologiske forsøk med dyr

Deres ref.

Vår ref. (bes oppgitt ved svar)

Dato

Sak nr. 80/83

17. januar 1984

TIDSRAMME FOR OPPSTALLING OG MINIMUM BURSTØRRELSE FOR KANIN

Forsøksdyrutvalget har vurdert oppstillingsforholdene for kanin på grunnlag av det utvalget har iaktatt ved inspeksjoner og uttalelser mottatt fra sakkyndig hold. Etter dette har utvalget med hjemmel i § 5 i forskrifter 22. desember 1977 om biologiske forsøk med dyr bestemt at det skal settes en tidsramme for oppstalling av kanin i forsøksdyravdelinger. Maksimal oppstallingstid skal etter 30. juni 1984 være 15 måneder. Tiden skal regnes fra den dato kaninen kommer til avdelingen, eller for dyr som er avlet på stedet, fra den dato de blir avvent. Regelen gjelder også for de kaniner som pr. 30. juni 1984 allerede er oppstallet. I tilfelle det dreier seg om dyr som det er av stor betydning å beholde utover 15 måneder, gis det mulighet for det. Dette må imidlertid være unntakstilfelle, og vi ber om at slike unntak rapporteres til utvalget.

Europarådets ekspertkomité anbefaler følgende plassforhold for kaniner:

Dyrets vekt	Min. gulvareal	Min. høyde
1 kg	1 400 cm ²	30 cm
2 "	2 000 "	30 "
3 "	2 400 "	35 "
4 "	2 800 "	40 "
5 "	3 600 "	40 "

De kaninbur som i dag er mest i bruk (modell 0501 fra Stålstandard A/S, Nittedal) er vurdert på bakgrunn av disse minimumstall fra komitéen. Modellen har et gulvareal på 2 025 cm² og en høyde på 38 cm. Dette betyr at den ikke bør brukes til kaniner over 2 kg. Utvalget er klar over at det ikke vil være mulig å gjennomføre noen rask forandring slik at det blir samsvar med de anbefalte normer. Utvalget vil imidlertid ta sikte på å få gjennomført den nødvendige tilpasning innen 1. januar 1989. Av praktiske tiltak som kan gjennomføres er overgang til mindre

kaninraser eller bruk av sammenkoblede bur. En sammenkoping av to bur av nevnte type vil gi et bur med totalareal på ca. 4 000 cm². Dette er nok til å oppstalle kaniner på over 5 kg. Sammenkoplingsstykker og arbeidsanvisning vil bli å få kjøpt fra produsenten.

De ansvarshavende pålegges å medvirke til at utvalgets vedtak blir satt ut i livet.

Utvalget anbefaler at kaniner ikke gis fri tilgang på fôr. Ved mer forsiktig fôring vil ikke kaninene bli så store og tunge, og behovet for burplass blir mindre. Relativt lette kaniner er heller ikke så utsatt for labbesår som tunge dyr.

Sophie Solheim
Sophie Solheim
formann

Borgny Flatlandsmo
Borgny Flatlandsmo
sekretær